

N:o 81.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning; gifven Kristiania slott den 6 mars 1905.

Under åberopande af bilagda i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning.

Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

G U S T A F.

Ossian Berger.

Förslag

till

L a g**om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning.**

Härigenom förordnas som följer:

I Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län må ej ägostyckning ske eller förordnande för landtmätare att verkställa ägostyckning meddelas, utan att Konungens befallningshafvande gifvit tillstånd till ägostyckningen.

Vill någon erhålla sådant tillstånd, ingifve till Konungens befallningshafvande uppgift om sättet för den tillämnade styckningens verkställande. Ej må tillstånd lämnas, med mindre hvarje lott, som komme att erhålla inägor, skulle med hänsyn såväl till dessa ägors omfattning som ock till den myckenhet husbehofsskog, odlings- och mulbetesmark, som blefve lotten tilldelad, varda tjänlig för själfständigt jordbruk, eller ock ägostyckningen erfordras för bildande af bostadslägenhet eller för industriell anläggning eller för annat dylikt ändamål.

Öfver Konungens befallningshafvandes beslut i ärende, hvarom nu är sagdt, må klagan föras i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet är stadgad.

Denna lag träder genast i kraft och gäller till den 1 januari 1910. Den äger tillämpning jämväl i afseende å ägostyckning, som före lagens ikraftträdande blifvit sökt, men ännu icke fastställd; dock att, där ansökning om förordnande för landtmätare att verkställa ägostyckning inkommit till Konungens befallningshafvande före den 1 januari 1905, eller afhandling, på grund hvaraf ägostyckning sökes, är upprättad före nyssnämnda dag, denna lag i afseende å sådan ägostyckning ej skall tillämpas.

Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 3 februari 1905.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve GYLDENSTOLPE,
Statsråden: ODELBERG,
HUSBERG,
PALANDER,
WESTRING,
RAMSTEDT,
BERGER,
MEYER,
VON FRIESEN,
VIRGIN.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anförde chefen för justitiedepartementet statsrådet Berger:

»Kommittén för utredande af frågan »huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas» har i sitt afgifna betänkande bland annat föreslagit särskilda bestämmelser i afseende å ägostyckning i de fem norrländska länen. Af motiven till detta förslag framgår, att kommittén gjort den erfarenheten, att ägostyckning i nämnda län i stor utsträckning användts på ett sätt, som vore till men för jordbruket, i det att inägojord afstyckades, utan att

därmed följde erforderlig husbehofsskog, betes- och odlingsmark, hvilket hade sin grund däri, att trävarubolagen på många platser vore villiga att afhända sig den för bolagen ofta mera besvärliga än inbringande inägojorden, men visade en afgjord och lätt förklarlig obenägenhet att låta skogsmark medfölja.

I betänkandet framhålles vidare, att äfven om de af kommittén föreslagna nya bestämmelserna om ägostyckning skulle blifva godkända, en afsevärd tid likväl torde komma att förflyta, innan lag i ämnet kunde blifva utfärdad. Under tiden kunde ägostyckningarna på trävaruindustriens hemman utan tvifvel väntas komma att fortgå i en otillfredsställande riktning. Det vore äfven att befara, att benägenheten för ägostyckning under nämnda mellantid komme att betydligt ökas. Om nämligen sågverksbolagen och de enskilda skogsspekulanterna funne lagförslagets bestämmelser för sig obekväma, skulle de utan tvifvel skynda sig att ägostycka sina hemman och därigenom undandraga sig en eventuell ny lagstiftnings inskränkningar i ägostyckningsfriheten. Härigenom kunde det lätteligen komma att inträffa, att en antagen ny lag blefve så godt som värdelös, i det att det stora flertalet ägostyckningar, där det gällde att afskilja jordbruksägorna från trävaruindustriens skogshemman, redan innan lagen trädte i kraft blifvit undangjorda. Kommittén trodde sig därför böra föreslå, att en provisorisk lag så skyndsamt som möjligt utfärdades, hvarigenom rätten till ägostyckning i Norrland i viss mån inskränktes, till dess ny lagstiftning om ägostyckning kunde blifva genomförd.

Den af kommittén i sådant syfte föreslagna bestämmelsen innehåller, att i de fem norrländska länen ägostyckning tills vidare ej må äga rum i annat fall än som omförmäles i 3 § af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896.

Hvad kommittén vill hafva upphäfdt tills vidare är alltså den uti 2 § af nämnda lag medgifna rätt att få ägostyckning å hemman, som tillhör en enda ägare eller ock flera delägare under samnad hand, hvaremot ägostyckning fortfarande skulle få äga rum i det fall, att hemmanets ägare till annan upplåtitt viss till gränserna bestämd ägovidd att såsom hemmansdel ägas. Kommitténs majoritet har ansett, att denna senare form af ägostyckning borde bibehållas, emedan den vore ett institut, som ofta kunde vara särskildt allmogen till afsevärd nytta såsom en snabb och billig form för delning af ett hemmans jord, samt dessutom icke i någon högre grad ägnade sig att användas i det syfte, man genom suspensionen velat förekomma. En af kommitténs ledamöter har dock varit skiljaktig och menat, att inskränkningen borde, för att blifva fullt verksam, omfatta äfven sist omförmälda fall. Å andra sidan framhåller denne leda-

mot, att genom kommitténs förslag skulle förhindras, att ett stärbhus kunde genom ägostyckning i stället för hemmansklyfning dela ett hemman mellan de olika delägarne, hvilket vid en tidigare ifrågasatt suspension af ägostyckningslagen inom Riksdagen framhållits såsom en väsentlig olägenhet.

Omförmälde kommittéledamot har därför hemställt, att den provisoriska inskränkningen i ägostyckningslagens tillämpning skall gälla alla fall af ägostyckning med rätt för Konungens befallningshafvande att medgifva ägostyckning, så snart den kan antagas ej komma att kränka något verkligt jordbruksintresse. I denna hemställan har jämväl en annan kommittéledamot instämt.

Öfver kommitténs förslag hafva utlåtanden inforrats dels från landtmäteristyrelsen och dels från Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i de fem norrländska länen. Af dessa myndigheter har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län anslutit sig till den skiljaktiga mening, jag här ofvan berört.

Förutom de anmärkningar, som i berörda reservation gjorts mot kommitténs förslag, framhåller nämnde befallningshafvande ytterligare, att detta förslag skulle komma att verka hindrande på bildande af egnahems-samhällen. Kommittén har visserligen ej förbisettt denna omständighet, men ansett, att det vore en för norrländska förhållanden främmande angelägenhet. Denna uppfattning säger sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län ej kunna dela. Väl vore det sant, att hittills ägostyckning till egnahemssamhällen ej tagit någon fart inom länet, men det vore ej tillrädligt att för en obestämd tid framåt stänga eller väsentligt försvåra möjligheten härtill. Tillika meddelas, att länets hus-hållningssällskap för befrämjande af egnahemsrörelsen inom länet begärt medel ur det för sådant ändamål till disposition ställda anslag.

Äfven landtmäteristyrelsen och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län hafva framhållit faran, att den af kommittén föreslagna bestämmelsen skulle verka till hinder för bildande af egna hem.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gäfleborgs och Norrbottens län hafva beträffande kommitténs förslag framhållit behovet af öfvergångsstadganden till förekommande af, att alla ägostyckningar, hvilka icke hunnit föras till slut före lagens promulgerande, skulle afbrytas och ej få verkställas.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västernorrlands län har ej haft något att erinra mot kommitténs förslag.

Utän att för närvarande vilja yttra mig angående de af kommittén föreslagna särskilda bestämmelser beträffande ägostyckning i Norrland,

anser jag, i likhet med de hörda myndigheterna, det vara önskvärdt, att åtgärder vidtagas till förekommande af att en eventuell lagstiftning blifver gagnlös. Det stadgandé, som kommitténs majoritet i sådant syfte föreslagit, synes mig emellertid vara alltför lätt att kringgå. Om ändamålet skall vinnas, tror jag det vara nödvändigt att såsom regel upphäfva all rätt till ägostyckning, men på samma gång hålla en utväg öppen att få ägostyckning till stånd, ifall sådan, efter särskild pröfning, finnes icke stå i strid med de intressen, som det gäller att skydda, eller ock erfordras för ett ändamål, för hvilket jordbruksintresset får vika. Anledning af sist-antydde art synes mig vara för handen, om ägostyckning erfordras för bildande af egna hem, för industriell anläggning eller för annat dylikt ändamål. Den erforderliga särskilda pröfningen synes lämpligast böra öfverlämnas åt vederbörande befallningshafvande med rätt att öfverklaga dess beslut i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet är stadgad. Lagens giltighet torde böra begränsas till den tid, som högst kan anses åtgå innan kommitténs hufvudsakliga förslag blifvit slutligen pröfvade och de i följd däraf beslutade åtgärder genomförda, och jag föreslår i sådant afseende den 1 januari 1910. Hvad angår lagens tillämpning å redan påbörjade ägostyckningar anser jag, för ändamålets vinnande, erforderligt, att lagen i regeln tillämpas på hvarje ägostyckning, som ej vid lagens ikraftträdande blifvit fastställd; dock synes mig billigheten kräfva, att undantag sker till förmån för ägostyckningar, som blifvit igångsatta på en tid, då kommittéförslagen kunna antagas icke hafva varit för allmänheten kända, t. ex. före den 1 januari 1905».

Sedan föredragande departementschefen härefter uppläst ett i öfverensstämmelse med hans nu afgifna yttrande affattadt förslag till lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning, af den lydelse bilagan litt. A till detta protokoll utvisar, hemställde han i underdånighet, att högsta domstolens utlåtande öfver förslaget måtte, för det ändamål § 87 regeeringsformen omförmäler, genom note ur protokollet inhämtas.

Till denna af statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder lämna bifall.

Ur protokollet

Aug. von Hartmansdorff.

Bil. litt. A.

Förslag

till

Lag

om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning.

Häri genom förordnas som följer:

I Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län må ägostyckning ej ske, utan att Konungens befallningshafvande därtill lämnat tillstånd. Sådant tillstånd må ej meddelas, med mindre de särskilda lotter, som genom ägostyckningen skulle uppkomma, äro tjänliga för jordbruk, eller ock ägostyckningen erfordras för bildande af egna hem, eller för industriell anläggning eller för annat dylikt ändamål.

Öfver Konungens befallningshafvandes beslut i ärende, hvarom nu är sagdt, må klagan föras i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet är stadgad.

Denna lag träder genast i kraft och gäller till den 1 januari 1910. Den äger tillämpning jämväl i afseende å ägostyckning, som före lagens ikraftträdande blifvit sökt men ännu icke fastställd; dock att, där ansökning om förordnande för landtmätare att verkställa ägostyckning inkommit till Konungens befallningshafvande före den 1 januari 1905, denna lag i afseende å sådan ägostyckning ej skall tillämpas.

Utdrag af protokollet öfver lagärenden, hållet uti Kungl. Maj:ts högsta domstol tisdagen den 14 februari 1905.

Andra rummet.

Närvarande:

Justitieråden SKARIN,
CASSEL,
QUENSEL,
SILVERSTOLPE,
friherre MARKS VON WÜRTEMBERG.

Tillförordnade byråchefen för lagärenden, konstituerade revisionssekreteraren Hellner anmälde

note ur protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 3 innevarande februari, utvisande, att Kungl. Maj:t i nåder förordnat, att högsta domstolens utlåtande skulle, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmälde, inhämtas öfver upprättadt förslag till lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning; och föredrog tillförordnade byråchefen Hellner berörda under litt. B vid detta protokoll fogade förslag.

Vid granskning af förslaget anfördes af:

Justitierådet *friherre Marks von Würtemberg*: »Det af den så kallade Norrlandskommittén afgifna förslag till särskilda bestämmelser om ägostyckning i de norrländska länen torde såväl till sitt hufvudsyfte — att på lagstiftningens väg motarbeta uppkomsten af skoglösa eller skogfattiga hemmanslotter — som ock beträffande detaljerna komma att framkalla meningsskiljaktighet. Men såframt man ej redan från början är beredd

att utan närmare undersökning afvisa förslaget, synes det uppenbart, att, på sätt kommittén framhållit, provisoriska lagstiftningsåtgärder böra med det snaraste vidtagas till förhindrande därpå, att fastighetsägare, just med hänsyn till förslaget, skynda att i större omfattning påkalla ägostyckning enligt nu gällande bestämmelser, något som tydligen skulle i väsentlig grad omintetgöra verkningarna af de ifrågasatta nya föreskrifterna.

Här åsyftade provisoriska lagstiftning kunde enligt min tanke lämpligen hafva gått ut på att under vissa år fullständigt inställa ägostyckningen i Norrland. Att sålunda under en kortare tid låta jorddelningen försiggå allenast i de två former — klyfning och afsöndring — som intill helt nyligen voro de enda af lagen erkända, torde under här föreliggande förhållanden näppeligen kunna anses innefatta någon hänsynslöshet mot fastighetsägarna, och några praktiska svårigheter skulle, såvidt jag förstår, ej hafva varit att befara af en dylik lagstiftningsåtgärd.

Det remitterade förslaget går emellertid en annan väg. Enligt det samma skall det nämligen ankomma på administrativ myndighet att i hvarje särskildt fall efter vissa i lagen angifna grunder pröfva, huruvida ägostyckning må komma till stånd. Utan att förbise de fördelar denna anordning innebär framför det ovillkorliga förbudet hyser jag dock någon tvekan angående möjligheten att på den väg, som här afses, få till stånd en säker, följdriktig och enhetlig tillämpning af de regler, som innehålla villkoren för ägostycknings tillåtande.

Då det emellertid, såsom nyss framhållits, ej kan anses innebära någon rättskränkning, om en eller annan jordägare utan tillräcklig anledning skulle under några år hindras att ägostycka sin jord, samt någon afsevärd olägenhet ej heller torde uppstå därpå, att tillstånd till ägostyckning lämnas i ett eller annat enstaka fall, där sådan tillåtelse, strängt taget, ej borde ifrågakomma, anser jag med hänsyn till angelägenheten af att här åsyftade provisoriska lagstiftning snarast möjligt kommer till stånd mig ej böra afstyrka förslaget framläggande för Riksdagen.

I afseende å vissa detaljer i förslaget nödgas jag emellertid framställa erinringar.

Sålunda kan jag ej finna annat än att, då såsom villkor för ägostycknings tillåtande uppställas, att de tillämnade ägolotterna skola hvar för sig vara tjänliga för jordbruk, förslaget går längre än med dess allmänna ståndpunkt är förenligt. Då man öfverger den rena förbudsständpunkten och anordnar pröfning af omständigheterna i hvarje särskildt fall, är det svårt att inse, hvarför, såsom enligt förslaget skulle blifva fallet, tillstånd till ägostyckning skulle vägras, där det hemman eller den hemmansdel, som skulle styckas, består uteslutande af skogsmark, eller där

genom styckningen skulle uppkomma — jämte en eller flera lotter af inägor med nödig skog, odlingsmark och mulbete — tillika någon lott, som uteslutande eller hufvudsakligen bestode af skogsmark. I intetdera af dessa fall torde något jordbruksintresse stå i vägen för ägostyckning, och enligt de af kommittén föreslagna definitiva bestämmelserna skulle hinder därför ej heller möta.

Hvad förslaget innehåller om tillåtande af ägostyckning, där densamma erfordras för bildande af egna hem, synes jämväl gifva anledning till erinran. Om, såsom väl får antagas, uttrycket »egna hem» här skall äga den betydelse, som detsamma erhållit genom den under senare tid framträdande så kallade egnahemsrörelsen, lära därunder innefattas ej allenast bostadslägenheter på landsbygden utan ock smärre jordbrukslägenheter, innehafda af själfägande brukare, som dock ej uteslutande lifnära sig af sitt jordbruk. Skulle nu, så snart ägostyckning ifrågakomme för bildande af en dylik jordbrukslägenhet, tillstånd till styckningen meddelas utan hänsyn till befintligheten eller saknaden af nödig skogsmark, blefve följdén lätt den man velat undvika, nämligen att ägostyckningen äfven framgent komme att i afsevärd omfattning användas till bildande af jordbruksfastigheter med ringa eller ingen skog. Skall ej syftemålet med den provisoriska lagstiftningen äfventyras, torde det alltså vara omöjligt att däri taga hänsyn till andra »egna hem» än sådana, där bostaden är det väsentliga. Någon egentlig olägenhet af att förslaget ändras i sådan riktning lär ej vara att befara, då egnahemsrörelsens syften i hufvudsaklig grad kunna, åtminstone under de år provisoriet varar, tillgodoses på jordafsöndringens väg. Orden »egna hem» torde alltså i förslaget böra utbytas mot »bostadslägenhet».

Hvad slutligen angår den föreslagna öfvergångsbestämmelsen, så innebär densamma att, med undantag allenast för de fall, där ansökning om förordnande för landtmätare att verkställa ägostyckning blifvit gjord före den 1 januari 1905, de föreslagna nya stadgandena skola genast erhålla tillämpning och detta äfven i afseende å ägostyckning, som redan blifvit påbörjad. Om alltså någon för längre tid tillbaka genom aftal förvärfvat ett område att ägas såsom hemmansdel men underlåtit att före sistnämnda dag vidtaga åtgärd för ägostycknings åvägabringande, skulle han jämlikt den nya lagstiftningen kunna förhindras att erhålla ägostyckning och följaktligen gå miste om de fördelar, han afsett att genom aftalet bereda sig. Att sålunda en rättighet, som någon förvärfvat under hägnet af bestående lag och tilläfventyrs utan tanke på möjligheten af en lagförändring, skulle kunna i lagstiftningsväg omintetgöras, är enligt min tanke ej förenligt med de grundsatser, som hos oss såväl som annorstädes

gjort sig gällande i fråga om ikraftträdandet af privaträttsliga lagstadganden, och en dylik retroaktiv tillämpning lärer ej heller låta sig försvara med några som helst socialpolitiska eller praktiska grunder. Dylika grunder torde, såvidt fråga är om ägostyckning på grund af föregående aftal, på sin höjd böra föranleda en i så måtto tillbakaverkande tillämpning af lagen att, om aftalet är tillkommet före lagens promulgerande, men efter en viss dag, infallande någon kort tid efter förslaget framläggande för Riksdagen, Konungens befallningshafvandes tillstånd till styckningen skall erfordras.»

Justitierådet *Silverstolpe*: »Det föreliggande lagförslaget afser att medelst en provisorisk inskränkning i rätten att inom de norrländska länen erhålla ägostyckning söka förebygga, att genom fortsatt ägostyckning enligt nu gällande bestämmelser en eventuell lagstiftning i ämnet i den riktning, som af den så kallade Norrlandskommittén angifvits, skulle blifva gagnlös. Jag finner väl på de af justitierådet friherre Marks von Würtemberg anförda skäl en dylik provisorisk lagstiftningsåtgärd vara af nöden, men densamma lärer i hvarje fall icke böra sträckas längre, än omständigheterna oundgängligen föranleda. De af kommittén föreslagna nya stadgandena om ägostyckning inom de norrländska länen hafva, såsom i kommitténs betänkande särskildt framhållits, uteslutande till mål jordbrukets bevarande därstädes. På sätt af justitierådet friherre Marks von Würtemberg närmare utvecklats, skulle emellertid enligt förslaget i vissa af honom angifna fall ägostyckning blifva förbjuden, ehuru i dessa fall icke något jordbruksintresse kan anses lägga hinder i vägen därför. Till undvikande af denna fullkomligt onödiga inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning torde förslaget böra underkastas sådan omarbetning, att ägostyckning i berörda fall må efter tillstånd af Kungl. Maj:ts befallningshafvande kunna äga rum.

Vidare synes i lagen böra tydligt uttalas, att Kungl. Maj:ts befallningshafvandes tillstånd till ägostyckning, där sådan finnes kunna ske, skall lämnas, innan förordnande för landtmätare att verkställa ägostyckningen meddelas.

I fråga om den föreslagna öfvergångsbestämmelsen instämmer jag med justitierådet friherre Marks von Würtemberg.»

Justitierådet *Quensel*: »Jag anser förslaget böra omarbetas i de af justitierådet friherre Marks von Würtemberg anmärkta afseenden.

Tillika anser jag önskligt, att lagen med erforderlig tydlighet utmärker, huruvida Kungl. Maj:ts befallningshafvandes tillstånd till ägostyckningen skall inhämtas, innan landtmätare erhåller förordnande att verkställa ägostyckningen.»

Justitierådet *Cassel*, att han ansåg förslaget ej föranleda annan anmärkning än såvidt anginge den föreslagna öfvergångsbestämmelsen, i hvilket afscende justitierådet på de af justitierådet friherre Marks von Würtemberg anförda skäl hemställde, att förslaget i denna del måtte till undvikande af de utaf justitierådet friherre Marks von Würtemberg påpekade olägenheter undergå erforderlig jämkning.

Justitierådet *Skarin*: »Förslaget synes mig sakna erforderlig klarhet och tydlighet beträffande det förfaringssätt, som för erhållande af ägostyckning enligt förslaget bör iakttagas. Ägostyckning får uti de ifrågasvarande länen ej ske, heter det, utan Kungl. Maj:ts befallningshafvandes tillstånd, och sådant tillstånd får ej utom i vissa angifna fall meddelas, med mindre de särskilda lotter, som skulle genom ägostyckningen uppkomma, äro »tjänliga för jordbruk». För att Kungl. Maj:ts befallningshafvande skulle kunna meddela den pröfning, en tillståndsansökan föranleder, förutsättes således, att för Kungl. Maj:ts befallningshafvande framläggas en fullständig plan för styckningen med så utförlig beskrifning på de ägor, som skola tilldelas hvarje lott, att däraf lottens tjänlighet för jordbruk kan bedömas. Har skifte nyligen ägått hemmanet, torde väl i allmänhet skifteshandlingarna lämna erforderliga upplysningar om ägornas beskaffenhet; men är hemmanet oskiftadt, eller hafva dess ägor efter ett för längre tid sedan verkställt skifte genom odling, skogsafverkning eller annorledes kommit uti ett väsentligen förändradt skick, lärer särskild beskrifning erfordras; och i alla händelser synes en karta, utvisande planen för styckningen och för öfrigt inrättad såsom 16 § af ägostyckningslagen föreskrifver, i de flesta fall böra för Kungl. Maj:ts befallningshafvande företes. Då styckningen ej får verkställas annorlunda än Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillåter, och den af Kungl. Maj:ts befallningshafvande godkända planen följaktligen skall vid förrättningen lända till noggrann efterrättelse, lära de preliminära åtgärder, som sålunda må erfordras för erhållande af Kungl. Maj:ts befallningshafvandes tillstånd, väl ej kunna eller böra vidtagas af annan än en af Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordnad landtmätare. Den, som önskar erhålla ägostyckning, kan emellertid ej af förslaget vinna nödig upplysning hur han för sådant ändamål har att lämpligast förfara.

Antingen kan han ju hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande söka förordnande för landtmätare att verkställa styckningen. Kungl. Maj:ts befallningshafvande meddelar kanske ett sådant förordnande under förutsättning eller möjligen med uttrycklig föreskrift att landtmätaren, innan förrättningen afslutas, förskaffar Kungl. Maj:ts befallningshafvandes tillstånd till densamma. Men det kan ju också tänkas, att Kungl. Maj:ts befallnings-

hafvande vägrar meddela det begärda förordnandet, innan tillstånd sökts och meddelats. I detta senare fall får väl sökanden ånyo vända sig till Kungl. Maj:ts befallningshafvande med anhållan om förordnande för landtmätare att vidtaga på honom ankommande åtgärder, för att tillstånd må kunna sökas och erhållas, och, sedan sådant tillstånd lämnats, begära nytt förordnande för landtmätare att verkställa själfva förrättningen.

Eller också kan sökanden börja med ansökan om förordnande beträffande preliminäråtgärderna och efter vunnit tillstånd söka förordnande till styckningen.

Det synes mig vara att befara att utan beständare föreskrifter i detta hänseende i olika län kommer att olika förfaras, därigenom onödiga kostnader, tidsutdräkt och andra olägenheter kunna uppstå.

Jag instämmer i hvad friherre Marks von Würtemberg anmärkt mot förslaget, såvidt detsamma kan anses innefatta hinder mot styckning af ett uteslutande af skogsmark bestående hemman, eller mot utläggande af någon lott, som består uteslutande af skogsmark.

Uttrycket »tjänliga för jordbruk», som väl är tillämpligt äfven på lägenhet, som saknar husbehofsskog, betes- och odlingsmark, återger väl ej hvad här menas.

Hvad som bör förstås med »egna hem» torde ej vara i lag fastslaget. Af Kungl. kungörelsen den 17 juni 1904 synes, att till egna hem hänföras jämte bostadslägenheter, där bostaden är det väsentliga, äfven jordbrukslägenheter, afsedda för idkande af jordbruk. Till sistnämnda slag af egna hem kunna ju hänföras lägenheter af mycket ringa omfattning utan all husbehofsskog, betes- eller odlingsmark och väl i allmänhet hvarje litet område, där jordbruk kan idkas; men det är ju ej förslaget mening att en dylik lägenhet eller ett dylikt område skall få utläggas såsom särskild lott vid ägostyckning.

Uttrycken »tjänliga för jordbruk» och »egna hem» synas mig därför kunna verka vilseledande och föranleda en lagtillämpning stridande mot förslaget mening.

Innebörden af stadgandet i mellersta stycket om rätt till klagan är väl den, att sökande, hvars begäran om tillstånd af Kungl. Maj:ts befallningshafvande lämnats utan bifall, må öfver sådant Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut föra klagan i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet är stadgad. Rätt till klagan öfver ett Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut, hvarigenom tillstånd meddelats, är ej någon förbehållen. Det synes mig, som om stadgandets mening skulle kunna tydligare och riktigare uttryckas.

Då emellertid behof af en skyndsam lagstiftningsåtgärd i förslaget syfte uppenbart förefinnes, och vederbörande Kungl. Maj:ts befallningshafvande utan allt tvifvel vid pröfning af tillståndsansökningar komma att tillse det berörda syfte, såvidt möjligt, iakttages, synas mig de anmärkningar, jag funnit kunna mot förslaget göras, icke vara af den vikt, att de böra utgöra hinder för förslaget antagande eller föranleda annat afseende än de jämkningar i redaktionen, som må kunna af dem påkallas.»

Ur protokollet

Aug. von Hartmansdorff.

---

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Kristiania slott måndagen den 6 mars 1905.*

Närvarande:

Hans excellens herr ministern för utrikesärendena grefve GYLDENSTOLPE,
Statsråden: RAMSTEDT,
BERGER,
MEYER.
Justitieråden: LINDBÄCK,
CLAËSON.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anmälde chefen för justitiedepartementet statsrådet Berger

Högsta domstolens genom not ur protokollet öfver justitiedepartementsärenden för den 3 sistlidne februari inhämtade utlåtande öfver upprättadt förslag till lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning.

Efter att hafva redogjort för utlåtandets innebörd anförde föredragande departementschefen:

»Med anledning af de inom högsta domstolen framställda anmärkningar har förslaget undergått en omarbetning. För de ändringar, som härvid företagits, torde jag i allmänhet få åberopa de inom högsta domstolen anförda skäl, och anhåller jag nu allenast att få uppehålla mig vid hvad som angår öfvergångsbestämmelsen. Flertalet af högsta domstolens ledamöter hafva framställt anmärkning mot denna, såvidt den rörer ägostyckning på grund af föregående aftal. Det må gärna medgifvas, att

det skulle vara önskvärdt att all retroaktiv tillämpning af de föreslagna stadgandena kunde undvikas, men om lagen skall erhålla åsyftad verkan, torde det vara nödvändigt att i detta fall göra en afvikelse från vanliga regler. Detta erkännes ock af de ledamöter, som framställt ifrågavarande anmärkning, men flertalet af dem hysa den uppfattning, att det för ändamålets vinnande vore tillräckligt att gifva lagen en tillbakaverkande tillämpning i så måtto, att om aftalet tillkommit före lagens promulgerande, men efter en viss dag, infallande någon kort tid efter förslaget framläggande för Riksdagen, Konungens befallningshafvandes tillstånd skulle erfordras. Jag befarar emellertid att, om denna anvisning följdes, en utväg skulle öppnas att på förhand omintetgöra lagens verkan. Det är ganska sannolikt, att äfven en kort tidrymd efter lagens framläggande för Riksdagen skulle vara tillräcklig för dem, som ville undgå lagens verkningar, att uppgöra försäljningsaftal, som sedermera kunde åberopas såsom grund för ägostyckning. A andra sidan skulle man ej heller genom att följa berörda anvisning kunna alldeles förebygga, att icke i fullkomligt god tro försäljningsaftal komme att före lagens promulgerande träffas, hvilka drabbades af lagens bestämmelser. Gifvet är emellertid, att dylika handlingar såvidt möjligt böra undvikas, och jag anser därför riktigt att i anledning af den inom högsta domstolen gjorda anmärkningen jämka öfvergångsstadgandet därhän, att aftal, som ingåtts t. ex. före den 1 januari 1905, må kunna föranleda ägostyckning äfven om förrättningen ej sökes förrän efter nämnda dag.»

Sedan departementschefen härefter uppläst i enlighet med det nu afgifna yttrandet affattadt förslag till lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning, hemställde departementschefen i underdånighet, att förslaget måtte, jämlikt 87 § regeringsformen, genom nådig proposition för Riksdagen till antagande framläggas.

Justitierådet Claëson, med hvilken justitierådet Lindbäck förenade sig, yttrade: »Enligt det nu framlagda lagförslaget skall förbud mot ägostyckning gälla i fråga om hvarje afhandling, som uppgjorts efter innevarande års början. Härigenom tillerkännes lagen tillbakaverkande kraft. Men detta torde icke öfverensstämma med de grundsatser, hvilka hittills i allmänhet följts på det civila lagstiftningsområdet. Aftal, som träffats under skydd af gällande lag, synes böra i allo respekteras. Jag anser mig fördenskull böra i underdånighet tillstyrka, att åt öfvergångsbestämmelsen i lagförslaget gifves den förändrade affattning, att lagen ej må tillämpas på afhandlingar om ägostyckning, hvilka upprättats innan lagen träder i kraft.»

Statsrådets öfrige ledamöter tillstyrkte bifall till departementschefens hemställan;

och täcktes med bifall till denna hemställan Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten förordna, att till Riksdagen skulle afåtas nådig proposition i ämnet af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet

Erik Ölander.
